

Inhoud

Woord vooraf	11
1 De (on)vanzelfsprekendheid van de kinderdoop	13
1.1 Kerk en doop	13
1.2 De doop ter discussie	14
1.3 Bezwaren tegen de kinderdoop	15
1.4 De tijdgeest	18
1.5 Devaluatie van de doop	19
1.6 Evaluatie	22
<i>Gespreksvragen</i>	22
2 Door het geloof	23
2.1 Spreken met twee woorden	23
2.2 Adam en Christus	24
2.3 Sola fide	26
2.4 Gewerkt door de Heilige Geest	27
2.5 Evaluatie	29
<i>Gespreksvragen</i>	32
3 Het genadeverbond	33
3.1 De weg van het heil	33
3.2 Een testament	34
3.3 De erfenis	35
3.4 Het zegel	38
3.5 Met ons en onze kinderen	39
<i>Gespreksvragen</i>	40
4 De kinderdoop	41
4.1 Jood én heiden	41
4.2 De kinderdoop	43
4.3 Individualisme	45

4.4	Doop in plaats van besnijdenis?	46
	<i>Gespreksvragen</i>	48
	5 Het getuigenis van de Vroege Kerk	49
5.1	Inleiding	49
5.2	De tweede eeuw	49
5.3	De derde en vierde eeuw	51
5.4	Evaluatie	54
	<i>Gespreksvragen</i>	55
	6 Gedompeld in Jezus' Naam	56
6.1	De doopformule	56
6.2	Onderdompeling	57
6.3	De doop van Johannes	58
6.4	Bevestiging van het Woord	60
6.5	Doop en kerk	65
	<i>Gespreksvragen</i>	66
	7 Namen vol inhoud	67
7.1	De drie-enige Naam	67
7.2	Gedompeld in de Naam van de Vader	68
7.3	Gedompeld in de Naam van de Zoon	70
7.4	Gedompeld in de Naam van de Heilige Geest	72
7.5	Nomeeloos rijk	74
	<i>Gespreksvragen</i>	75
	8 Troost in vroege kinderjaren	76
8.1	Als er schaduwen vallen	76
8.2	De Dordtse Leerregels	77
8.3	De Eerste en de Laatste	79
8.4	Troost	81
	<i>Gespreksvragen</i>	81
	9 Als een antwoord uitblijft	82
9.1	Doop en geloof	82
9.2	Verstandelijk gehandicapten	83
9.3	De verloren zoon	85
	<i>Gespreksvragen</i>	87

10 Zegenen, opdragen en bevestigen	88
10.1 Inleiding	88
10.2 Opdragen	88
10.3 Zegenen	90
10.4 Bevestigingsdoop	94
<i>Gespreksvragen</i>	96
11 Overdoop in de praktijk	97
11.1 Waardering van de overdoop	97
11.2 Kerkelijk handelen	98
11.3 Overdoop en ambt	102
11.4 Beleid	103
<i>Gespreksvragen</i>	103
Eindnoten	104
Literatuur	111

Woord vooraf

Het gaat geen gemeente voorbij: discussie over en verwarring rond de doop. Steeds vaker komt het voor dat gemeenteleden die als kind gedoopt zijn en jarenlang met de gemeente verbonden zijn geweest, zich elders laten overdopen. De eeuwenlange vanzelfsprekendheid van de kinderdoop lijkt voorbij te zijn. In ieder geval wordt daardoor een gesprek op gang gebracht dat blijkbaar veel te weinig gevoerd is, namelijk over de vraag: wat betekent de kinderdoop? Wat wil de HEERE met dit sacrament in ons persoonlijk leven en in het leven van de gemeente? In veel gemeenten zijn deze gesprekken de afgelopen jaren gevoerd. Het was ook mijn eigen ervaring bij de bezinning op de kinderdoop: ik wist niet dat ik zo rijk was! Het boekje dat u in handen hebt, wil daar een dikke streep onder zetten.

Tegelijkertijd ervaren we een grote moeizaamheid in de gesprekken tussen voor- en tegenstanders van de kinderdoop. Ook met een vloed aan bijbelteksten weten we elkaar niet te bereiken. In de meeste gevallen is wederzijdse teleurstelling en verwijdering het gevolg. Dat komt omdat het al dan niet aanvaarden van de kinderdoop niet op zichzelf staat. Uiteindelijk spelen (vaak onbewust) theologische grondstructuren mee, waarbij standpunten en overtuigingen met elkaar samenhangen.

Dat is de reden waarom ik in dit boekje de kinderdoop plaats in het bredere, bijbelse verband van verbond, geloof en genade. De kinderdoop is een heerlijke onderstreping van het Evangelie dat God goddelozen 'om niet' rechtvaardigt, door het geloof in Jezus Christus. Zijn genade is het erfgoed dat Hij bij testament toezegt aan de gelovigen en hun kinderen (Hebr. 9:15). Wie door het geloof zijn doop leert verstaan, mag verwonderd uitroepen: 'Ik sta in het testament!'

Ik schrijf het Woord vooraf van deze herziene editie kort na het overlijden van onze dochter Else. 23 jaar na haar geboorte én na haar doop stierf ze aan de gevolgen van kanker. Bij alle operaties, chemokuren, bestralingen en aanvechtingen droeg ze haar doop bij zich als een onvervreemdbaar teken van Gods verbond en trouw. Aan Hem klampte ze zich vast. Hij maakte haar en haar man Jan-Willem niet beschaamd, maar vervulde al Zijn beloften. Ontroerd lees ik wat we met het doopformulier voor elke dopeling bidden: ‘opdat zij dit leven, dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, door Uw genade getroost mogen verlaten en dat zij op de jongste dag voor de rechterstoel van Christus, Uw Zoon onbevreesd mogen verschijnen’. Wat kunnen wij in leven en sterven op de God van onze doop aan!

A.J. Mensink

1 De (on)vanzelfsprekendheid van de kinderdoop

1.1 Kerk en doop

Vanaf de eerste pinksterdag in Jeruzalem kent de christelijke kerk de praktijk van de heilige doop. Dat de doop wezenlijk bij de christelijke gemeente hoort, wordt dan ook door niemand betwijfeld. De doop is nooit en nergens in onbruik geraakt als een vergeten sacrament. Integendeel: iedere kerk heeft in haar grondslag of belijdenis expliciete uitspraken over de doop opgenomen. We kunnen dus gerust stellen: waar de kerk is, daar is ook doopwater.

Het kan ook moeilijk anders. De Heere Jezus heeft immers Zelf het bevel tot de doop gegeven, toen Hij Zijn discipelen de wereld in zond: ‘Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen’ (Matth. 28:19). De prediking van het Evangelie gaat, naar Christus’ bevel, gepaard met de bediening van de doop.

Na het ontstaan van de eerste christelijke gemeenten is in de gehele christelijke kerk de kinderdoop een bestaande praktijk geweest. Terwijl de volwassendoop bediend werd aan bekeerlingen uit het heidendom en jodendom, werd de kinderdoop bediend aan alle kinderen van hen die reeds tot geloof gekomen waren. We spreken dan over de zuigelingendoop, de doop van een kind dat naar God nog niet kan vragen en het geloof nog niet kan belijden. Bijna twintig eeuwen lang is de kinderdoop vanzelfsprekend geweest.

1-2 De doop ter discussie

Globaal gesproken zijn daar drie uitzonderingen op te maken. Er zijn drie perioden geweest waarin de kinderdoop ter discussie werd gesteld.

De eerste periode vinden we in de vroege kerkgeschiedenis. Er bestaat dan verschil van mening over de vraag wat de doop wezenlijk is, en de vraag *wanneer* men gedoopt moet worden. Die twee vragen hangen met elkaar samen. Omdat men steeds sterker ging benadrukken dat de doop zélf de afwassing van de zonden bewerkt, stelde men de doop zo lang mogelijk uit. De zonden die men vóór de doop bedreven had, waren dan vergeven, en de tijd om te zondigen ná de doop was dan een stuk korter.

De tweede periode van heftige strijd rond de doop vinden we in de tijd van de Reformatie. Tegenover de Rooms-Katholieke Kerk leerden de reformatoren dat de sacramenten niet als vanzelf de genade meedelen. Tegelijkertijd hadden zij met de wederdopers een conflict over het bijbelse recht van de kinderdoop. Het kwam tot een breuk tussen de reformatoren en de wederdopers – een breuk die nooit geheeld is. De kerken van gereformeerde belijdenis hebben vastgehouden aan de kinderdoop. In de Gereformeerde Kerk in ons land (die later de Nederlandse Hervormde Kerk zou heten) is de kinderdoop een bijna vanzelfsprekende praktijk geweest. Nagenoeg ieder kind dat voor de doop werd aangemeld, werd gedoopt. Ook als zijn ouders niet kerkelijk meeleeften met de gemeente, zelf ongedoopt waren of zelfs weigerden de doopvragen te beantwoorden! Men vond dat ieder Nederlands kind gedoopt moest zijn. De *verbondsgedachte* speelde hierin een grote rol. ‘Wel tot het bondsvolk behoren alle geboren Nederlanders, ongeacht hun kerkelijke kleur of denominatie.’¹ Maar wie de kinderdoop in twijfel trok of zichzelf liet overdopen, werd in de kerkelijke ban gedaan.

Deze vanzelfsprekendheid van de kinderdoop werkte tot diep in de twintigste eeuw door. Als predikanten of kerkenraden al weigerden om kinderen van niet-meelevende ouders te dopen, kregen ze het aan de stok met classicale besturen (later met com-

missies voor behandeling van bezwaren en geschillen) die hen *dwongen* het kind te dopen, op straffe van schorsing. Met name in hervormde gemeenten bevatten de doopboeken veel namen die men later in het kerkelijk leven nooit meer aantreft.

Het derde tijdperk van strijd om de kinderdoop is onze eigen tijd. Vooral sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw groeit het aantal (jonge) gemeenteleden die als kind gedoopt zijn, maar zich elders laten overdopen. Het gaat hier niet alleen om op zichzelf staande keuzes, maar blijkbaar ook om de invloed van ander gedachtegoed en een andere geloofsbeleving. In de motivatie van hen die als volwassenen opnieuw gedoopt willen worden (zelf spreken zij niet van *overdoop*, omdat zij als kind niet *echt gedoopt* zijn), keert een aantal argumenten regelmatig terug. We kunnen deze argumenten in drie groepen verdelen.

1-3 Bezwaren tegen de kinderdoop

De eerste soort argumenten ontleent men aan de Bijbel. Men stelt dat de bijbelse doop een *doop door onderdompeling* is: de besprenkeling is geen bijbelse handeling. Ook stelt men dat de bijbelse doop de *geloofsdoop* is, dus een doop *na* belijdenis, een doop die je alleen als ware gelovige kunt ondergaan, en dat daarom de kinderdoop in de Bijbel ook niet voorkomt. H.G. Koekkoek spreekt in zijn felle geschrift ondubbelzinnig uit: 'In de Bijbel komen wij alleen de doop door onderdompeling tegen, nadat iemand bewust tot geloof is gekomen.'² Men zegt daarom dat de doop in het Nieuwe Testament altijd gepaard gaat met een doop in de Heilige Geest, dus met een bewuste innerlijke verandering. Velen bestrijden daarbij het zinnetje uit het klassieke doopformulier *dat de doop in plaats van de besnijdenis is gekomen* en daarmee valt een argument vóór de kinderdoop weg. Ook zegt men dat het verbondsmatige denken hoort bij het Oude Testament, niet bij het Nieuwe.

Het lastige van deze argumentatie is dat ze opkomt uit een ander Schriftgebruik. Zij die de kinderdoop als bijbelse praktijk

belijden, denken veelal vanuit de grote lijnen en verbanden van de gehele Schrift. Hierbij belijdt men een wezenlijke eenheid tussen Oude en Nieuwe Testament. De argumenten waarmee de kinderdoop verworpen wordt, komen vaak op uit een bijbelgebruik dat door anderen wel eens 'biblicistisch' is genoemd. Op grond van losse bijbelteksten, waarbij men het verband van een tekst minder laat meespreken, komt men tot heel andere conclusies. Dit verschil in bijbelgebruik bemoeilijkt daarom ook het gesprek over de kinderdoop, dat veelal onbevredigend eindigt.

Toch is het besluit tot overdoop niet alleen een besluit op grond van aan de Bijbel gerelateerde argumenten. Er is een tweede soort argumenten die van meer persoonlijke aard zijn. Bij velen proeven we een verlangen naar een geestelijke doorbraak (vervulling met de Heilige Geest en met Zijn gaven) of een geestelijke vernieuwing. Zij menen door de volwassendoop de Heilige Geest en Zijn vernieuwende kracht te ontvangen. Ook wil men door een bewust ondergane doop uiting geven aan een bewuste (radicale) keuze voor God. De doop wordt dan gezien als 'getuigenis van een vernieuwd denken'.³ J. Eschbach verklaart de toenemende vraag naar de volwassendoop uit de behoefte aan een ritueel bij geestelijke vernieuwing.⁴ Soms komt het voor dat iemand zijn eigen kinderdoop verwerpt, omdat hij een conflict heeft met zijn ouders die hem hebben laten dopen. En ten slotte lijken soms psychologische, emotionele motieven mee te spelen die te maken hebben met de levensgang van iemand bij wie een diep emotioneel verlangen niet vervuld werd. Ook ligt hier een sterk verband met de gevoelscultuur waarin wij leven en waarvoor ik straks wat dieper wil ingaan.

De derde categorie argumenten betreft de doopleer en -praktijk in de gevestigde kerken. Onder de verdedigers van de volwassendoop leeft de (vaak als karikatuur vertolkte) indruk dat men in de gevestigde kerken de doop als zaligmakende handeling ziet. In de kerken die de kinderdoop voorstaan, zou men zeggen: 'Je bent behouden, omdat je gedoopt bent'.⁵ Hier is sprake van een

ernstige verminking van de werkelijkheid waarmee een schrijver als Koekkoek zichzelf onbetrouwbaar en onwaarachtig maakt. We zijn niet geroepen om op dergelijke argumenten in te gaan.

Anders ligt het bij gemeenteleden die zich laten overdopen omdat zij grote moeite hebben met een (te) ruime doopraktijk. In de kerkgeschiedenis is dit verband vele keren aan te wijzen. Zo stelt O.H. de Vries dat het baptisme zijn wortels heeft bij separatistisch gezinde puriteinen die het halfslachtige karakter van de Kerk van Engeland kritiseerden.⁶ Ook van C.H. Spurgeon wordt gezegd dat 'zijn felle kritiek op de kinderdoop niet is te begrijpen zonder in rekening te brengen dat hij zich met name richt tegen de Anglicaanse opvatting van *baptismal regeneration*'.⁷ De grote Zwitserse theoloog K. Barth heeft in 1943 mede vanwege de slappe houding van de Duitse kerken tegenover het nationaal-socialisme de kinderdoop ter discussie gesteld. Er wordt een grote discrepantie gesignaleerd tussen een ruime doopbediening en een schraal, ingezonken geestelijk leven in de gemeente. Men mist geloofsgetuigenissen in de gemeente, daadwerkelijk christelijk leven, bijbelse radicaliteit. En juist jongeren zijn op zoek naar hartstochtelijk en doorleefd geloof. Wanneer zij dit in de gedoopte gemeente niet of nauwelijks vinden, wat betekent de doop dan nog?

Voorals deze laatste vragen hebben ons iets te zeggen. In toenemende mate ervaar ik de vraag naar de overdoop als vraag aan mijzelf, en aan de gemeente. Hebben wij het er zelf ook niet naar gemaakt dat vooral jonge gemeenteleden die op zoek zijn naar voorbeelden van levend geloof, teleurgesteld raken in hun eigen gemeente en aangetrokken worden tot groepen van evangelische snit? We horen hen zeggen: 'Dáár wordt getuigd! Dáár is geloofsblijdschap en zekerheid! Dáár wordt ook antwoord gegeven op een diep verlangen, een verlangen naar ervaring, naar gevoel!' En als men van anderen hoort dat ze de vervulling met de Heilige Geest ontvangen hebben *nadat zij zich als volwassene hebben laten dopen*, is de beslissing gauw genomen: ik wil ook gedoopt worden!

1.4 De tijdgeest

Nu kunnen we de aantrekkelijkheid van het evangelische gedachtegoed (waartoe ook de verwerping van de kinderdoop hoort) voor een deel verklaren uit de tijdgeest. Onze tijd is een tijd van subjectivisme. Dat betekent dat de mens zelf centraal staat, ook in wat wij zelf willen en voelen en ervaren. Onze cultuur is een gevoelscultuur. Vroeger was een preek goed als de dominee de waarheid had gezegd. Tegenwoordig is een preek 'goed', als je er een goed gevoel bij hebt gekregen. Een 'goede' dokter vraagt niet alleen wat je *hebt*, maar ook hoe je je *voelt*. Voor christenen levert dat het probleem op, hoe gevoel en geloof zich tot elkaar verhouden. Sommigen denken dat ze pas echt geloven, als ze het *gevoeld* hebben. En als je het niet voelt, zal het wel niet echt zijn. Dat heeft iets heel gevaarlijks. Als we ons geloof 'ophangen' aan ons gevoel, kent ons geloof nooit een vaste, zekere basis. We zijn dan als een schip waarvan de aanmeerlijn niet aan de kade is vastgemaakt, maar aan de mast.

Wie vanuit deze gedachten naar kerkdiensten en gemeenten kijkt, kan al gauw afknappen op saaiheid, voorspelbaarheid en schijnbare laauwheid die er heerst. Betrekken we dit op de doop, dan is uitgerekend de kinderdoop iets waarbij je niets gevoeld hebt. Dat je *ouders* er iets bij voelden, zal waar zijn. *Zelf* heb je echter niets gevoeld, en je voelt er nog steeds niets bij. Bovendien was de kinderdoop niet iets van jezelf. Het was de keus van je ouders, hun wil. Aan wat *jij* wilt, heb je nooit uitdrukking kunnen geven. Nu, als er mogelijkheden zijn om dat wel te doen, dan zijn die aantrekkelijk: want uitgerekend de volwassendoop wordt beschouwd als uitdrukking van persoonlijk geloof, een persoonlijke keuze, een eigen overtuiging. Hier worden tegelijk twee andere trekken van onze postmoderne cultuur zichtbaar, namelijk het individualisme en het ritualisme. Door het individualisme ontstaat een op zichzelf gerichte, onafhankelijke (autonome) levensstijl, het ritualisme wordt zichtbaar in de almaar sterker wordende vraag naar rituelen en symbolen op kruispunten in het leven als geboorte, huwelijk en sterven. Met

rituelen en symbolen kun je dan uitdrukking geven aan persoonlijke emotie en aan de levensrichting die je inslaat.

Het niet ondenkbeeldige gevaar van deze ontwikkeling in de geloofsbeleving is dat de mens zelf met zijn geloofsdaad centraal komt te staan en op de één of andere manier toch een rol van betekenis speelt in zijn eigen behoud. Niet dat we per definitie moeten twifelen aan de *oprechtheid* van iemand die zich laat overdopen, maar de *oprechtheid* van een keuze staat niet bij voorbaat garant voor de *juistheid* van deze keuze. In een oprecht verlangen zien wij soms het verschil tussen een rechte en een kromme weg niet meer.

1.5 Devaluatie van de doop

Toch is de ontwikkeling naar de overdoop niet alleen te wijten aan de tijdgeest. Het is te kortzichtig om daar alle vragen op af te schuiven. Zoals ik al stelde, zijn veel besluiten tot overdoop mede een reactie op of zelfs een protest tegen het gehalte van het geestelijk leven in de gemeente. Waarom komt men in de gemeente zo weinig geloofs zekerheid tegen? Waarom is er bij velen die ooit hun geloof beleden, schroom in de avondmaalsgang? Waarom is er zo weinig geloofsblijdschap? Maar ook: waarom is er zo weinig heiligmaking in de gemeente? Waarom is er zoveel halfslachtigheid en worden zoveel dingen goedgepraat die Gods Woord afkeurt? Waarom worden doop en geloof zo enorm ver uit elkaar getrokken? En zo stelt men nog veel meer vragen.

Hoe men er ook over denken wil, een deel van deze vragen snijdt terdege hout. Sterker: ze snijden in ons eigen vlees. C. Graafland heeft al in 1979 een verband gelegd tussen de geestelijke verarming van de gemeente en de opmars van de overdoop: 'Dat de doop in de Christelijke gemeente zozeer uitgehold is, komt omdat het geloof van de gemeente zelf is uitgehold.'⁸ En als we eerlijk zijn, moeten we toegeven dat veel geestelijk leven kwijnt, en in ieder geval niet de krachtige taal van bijvoorbeeld de Romeinenbrief of de Heidelbergse Catechismus spreekt.

Zou dat te maken kunnen hebben met een disfunctioneren van de doop in kerk en geestelijk leven? Iedere wijkouderling en predikant kan op zijn vingers het aantal geestelijke gesprekken tellen waarin de doop in al zijn kracht en vertroosting aan de orde kwam. Het zijn hooguit de kraam- en doopbezoeken. In veel gezinnen is de doopzitting de laatste keer geweest dat er over de doop gesproken is. Juist daar waar de Heere ons de doop tot vertroosting en verzekering gaf (namelijk de zekerheid van het heil), juist daar functioneert de doop vaak niet – al heb ik de afgelopen jaren ook gemeenteleden mogen ontmoeten die juist in hun grootste aanvechtingen houvast vonden in hun doop! Het disfunctioneren van de doop in de gemeente houdt verband met de grote angst voor verbondsautomatisme en veronderstelde wedergeboorte. Onder verbondsautomatisme verstaan we dat iemand zalig wordt, *omdat* hij gedoopt is en daarmee in het verbond is opgenomen. Onder veronderstelde wedergeboorte (een leerstuk van A. Kuyper) verstaan we dat de doop aan kinderen bediend mag worden, omdat men mag aannemen dat in de kinderen het geloof en de wedergeboorte reeds sluimerend aanwezig zijn. Men houdt de gedoopte kinderen voor gelovig en wedergeboren, *totdat het tegendeel blijkt*. Dit zijn inderdaad geen bijbelse lijnen, daarin zijn wij het met Koekkoek en anderen eens. De visie op de kinderdoop mag er nooit toe leiden dat de noodzakelijkheid van persoonlijk geloof en bekering afgezwakt of zelfs ontkend wordt. Maar de angst voor overschatting van de doop is blijkbaar zó sterk dat men van de weeromstuit dreigt te vervallen in een doopleer die *niets* veronderstelt. Er is grote angst dat we bij de doop te veel zouden zeggen over de geestelijke staat van een kind. Op zich terecht: het enige dat de doop over de geestelijke staat van een kind zegt, is dat het in zichzelf dood is en het Koninkrijk Gods niet kan beërven. Maar we moeten niet vergeten dat de doop niet zozeer iets zegt over de *mens* als wel over *de Heere!*

Waarom functioneert de doop dan toch niet? Hier raken we aan één van de gevoeligste punten in onze eigen theologische traditie. De betekenis van de heilige doop, zoals die in de Reformatie

gestraald en geschitterd heeft, is met name de laatste 200 jaar geminimaliseerd. Terwijl de Reformatie ons op grond van de Schrift leert dat de doop ons persoonlijk de beloften van God verzegelt,⁹ is de afgelopen twee eeuwen een beweging op gang gekomen waarin ook gedoopte mensen toch weer op zichzelf terug werden geworpen.¹⁰ En hoe vreemd het ook klinken moge: dat is hetzelfde subjectivisme als het subjectivisme dat we hierboven als onze huidige tijdgeest signaleerden! Voordat men de beloften van God kon geloven, wilde men eerst bij zichzelf kenmerken van geestelijk leven waarnemen. Door een denken vanuit uitverkiezing of wedergeboorte dachten velen dat zij éerst moesten weten, bekeerd, uitverkoren of wedergeboren te zijn, voordat zij de beloften van God mochten omhelzen.

Voor de verbondsleer is toen 'verfijnd' door allerlei onderscheidingen zoals een *uitwendig* en een *inwendig verbond*: door de doop hoor je bij het uitwendige verbond (de zichtbare kerk), door de wedergeboorte hoor je bij het inwendige verbond (de onzichtbare kerk). Iedereen kon dus gedoopt worden (dat was een uitwendige zaak), maar niet iedereen kon aan het avondmaal (dat was een geestelijke, inwendige zaak). Daar heeft men ook het onderscheid van de *inwendige* en de *uitwendige roeping* bijgevoegd: door de doop worden wij *allen, uiterlijk*, door God geroepen – maar het verbond krijgt pas kracht als wij door de Heilige Geest *inwendig* geroepen worden. Zo bezien biedt de doop geen enkel houvast meer, en het geestelijk leven in de gemeente gaat kwijnen. In plaats van op Christus en Zijn beloften teruggeworpen te worden, wordt de mens op zichzelf teruggeworpen. En dan houdt een mens niet veel over!

Een bewogen en pastoraal protest tegen deze ontwikkelingen treffen we reeds aan in een preek van H.F. Kohlbrugge uit 1849. Nadat hij de reformatorische leer van de doop uiteengezet heeft, zegt hij: 'Later werd zij weer verdonkerd door wederdoperse gevoelens en beschouwingen, waarbij men meer waarde hecht aan hetgeen bij de mens wordt waargenomen, dan aan hetgeen God doet; of ook wel door zodanige beschouwingen, volgens welke men de Doop voor niets meer heeft willen laten gelden

dan voor een handeling, waardoor men uiterlijk lid der Christelijke Kerk werd.¹¹ Voor Kohlbrugge was de betrouwbaarheid en de zekerheid van Gods beloften in het geding. Terwijl het aan het geloof eigen is om juist *buiten zichzelf* houvast en zekerheid te zoeken, ziet hij velen dat houvast en die zekerheid zoeken in iets *in zichzelf*, of men dat nu geloof, wedergeboorte, uitverkiezing, heiligheid, of wat ook noemt.

1-6 Evaluatie

Overzien we dit alles, dan gaat het blijkbaar niet alleen om de vraag of de kinderdoop wel bijbels is. Het gaat óók, en nog méér, om de visie op de rechtvaardiging van de goddeloze, hét centrale geloofsstuk van de Reformatie. De *doopcrisis* kon weleens duiden op een *geloofscrisis*.¹² Zelf denk ik dat het ‘sola fide’ (door het geloof alleen) van de Reformatie de inzet moet zijn van een diepgaande en zelfkritische bezinning. Zo zal ons geestelijk leven door her-ijking her-rijking ontvangen.

Gespreksvragen

- 1 Heeft u in uw familie, vriendenkring of gemeente met overdoop te maken gehad? Zo ja, welke herinneringen bewaart u daaraan?
- 2 Welke motieven spelen volgens u het sterkst mee wanneer iemand besluit zich te laten overdopen?
- 3 Bent u het eens met de stelling in 1.4 dat de doop bij ons over ’t algemeen te veel aan waarde verloren heeft? Deelt u de analyse van deze devaluatie, of spelen ook andere factoren mee?
- 4 Welke betekenis heeft de doop in uw eigen leven gekregen?